

დიდ-მარხვა

სწორედ რომ დიდ-მარხვაა. ნუ გაგიკვირდება კი, მკითხველო და უნდა მოგახსენო, რომ ამისთანა დიდ-მარხვა საქართველოს დიდი ხანია არა სწევია. დღეს ჩვენი ყველასი სასმელ-საჭმელი ისეა შენებული რაღაც უცნაური სანელით, რომ, კუჭი თავისთვის იყოს, სული გეხუთება, გული და გონება იკუმშება, სისხლი ძარღვებში იყინება, გუბდება ჩვეულებრივ აღარ მდინარებს თავში. და -- განა ერთის თავში, არა, ყველას თავში, თვით იმ „გარდავოს“ თავშიაც კი, რომელსაც ხმლისა და რევოლვერის გარდა წვერის ხიმტჩამოცმული ბერდენა დაუჭერია და ქუჩებზე დაყიალობს. დღეს ორი ერთმანეთის მოჯიბრე და მოწინააღმდეგე აზრი დანავარდობს, ერთსა ჰქვიან სახელად „ჰო“, მეორეს „არა“. ამ „ჰოსა“ და „არას“ დარჩა ბურთი და მოედანი ჩვენს თავში. ერთმანეთს ეჩხუბებიან, მუშტებს უღერებენ, უნდა ერთს მეორე დაამარცხოს და მარტოკა თავად დარჩეს ადამიანის თავში ბატონ მბრძანებლად, და იქამდის გულუბრყვილონი არიან საწყლები, ჰგონიათ, რაკი ჩვენს თავში ერთი მათგანი გაბატონდება, უსათუოდ ცხოვრებაც მიიღებს მის ბატონობას... დიად, სწეწენ ერთმანეთს, ჰგლეჯენ, ჰფლეთენ და მათი წეწვა-გლეჯა კი ჩვენ გვიხდება ჭირად, ჩვენა გვტანჯავს, გვქელავს, სულს გვიხუთავს, სიცოცხლეს გვიმწარებს.

მართლაც თუ კარგად ვიფიქრებთ და ვიტყვით სიმართლეს დღეს ის დღეა, ადამიანი, როგორც პიროვნება, ქათმის როლს ასრულებს, იმ ქათმისა, რომელიც ერთხელ ჩიოდა: ღორი დაკლეს -- ზედ წამაკლეს, ცხვარი დაკლეს -- ზედ წამაკლეს, ძროხა დაკლეს -- ზედ წამაკლესო. სწორედ ადამიანი დღეს ქათამია: ქათმის სიცოცხლე მეტად ფასობს, ხოლო ადამიანის სიცოცხლემ დაკარგა ყოველივე ფასი. აღარა ღირს ჩალად. ეს „ჰო“ -- „არაც“ საცოდავ ადამიანს სტანჯავს შიგნიდან, სტანჯავს და აწამებს და გარედან ხომ ხისტებია მზად მიდიხარ არხეინად ქუჩაზე და ვინ არის თავდები რომ ვინმეს არ მოუვლის პოხონდრია, მასხრობის ჟინი არ აიტანს და ხიმტს არ ტაკებს?! წადი და იჩივლე. ისე ჩაივლის თქვენის მტრის სიცოცხლე, როგორც ჩაილულის წყალი. მოკვდა ადამიანი? არაფერი ნება აქვს: ალბად საჭირო იყო ადამიანის მოკვლა და მოჰკლა. მორჩა და გათავდა აი დღევანდელი სამართალი, დღევანდელი ხელშეუებლობა პიროვნებისა!

ინავარდეთ და მხოლოდ თქვენ „ჰო“ და „არაც“, კაწრეთ ერთმანეთი, მხოლოდ გვტანჯეთ ჩვენც, ადამიანები, თქვენი უმორჩილესი მონანი, თქვენს ფერხთ ქვეშ მდებარენი.

განა მარტო „ჰო“ და „არა“ ჩხუბობენ? ამათ ფეხის ხმას აჰყოლიან ჩვენი გაზეთებიც; ან კი რა გასაკვირალია, თუ კაცის თავსა და სისხლში ასეთი ორჭოფობაა; ქალაქზე, რომელიც უფრო მომთმენია, რა თქმა უნდა, მუშტის-კრივი გაიმართოს, - კრივი ფრაზებისა, სიტყვებისა და სხვადასხვა? მე არ მიკვირს რადგან ეს დღევანდელ დღეს მხოლოდ მოსალოდნელია. მხოლოდ ის უფრო საკვირველია: ფაქტი, მოვლენა, ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობა ერთნაირია, ხოლო შეხედულება ამ მოვლენაზე, ამ ფაქტზე სხვადასხვანაირი, ე.ი. ამდენი, რამდენიც თავია ტანზე ამოსული. დღეს გონების დავთრები დავკარგეთ, უკულმა დავიწყეთ ფიქრი. რადა? რისთვის? ფიქრმა, აზრმა რა დააშავა? თუ საშუალება აზრის მისაღწევად უვარგისი გამოდგა, ეს იმას როდი მოასწავებს, თვით აზრს წიხლით შევდგეთ და ზედ ვინავარდოთ, ვთელიოთ, ვაფურთხოთ. ვლანძლოთ? ეს ხომ ლაჩრობაა სულმდაბლობაა. არა ნუ შეურაცხყოფთ წმიდათა წმიდას, ნურც შიშის გამო, რომელიც ხშირად ამრუდებს ადამიანის აზროვნებას, ნურც ხათრისა და დობილ-მობილობის გამო.

ხოლო რომელ აზრს... აღარც ვიცი რა ვთქვა ან რომელი აზრი დავასახელო? დამერწმუნეთ, მიჭირს ამ აზრის დასახელება. რადაო? იკითხავთ. მადა, ჩემო კარგო, რომ ლამღვა-გინებისა მეშინიან,

თუმც ვიცი ლანძღვაში არაფერი ყრია და ვერც რასმე ჩამოჰრჩება ლანძღვა პატიოსან ადამიანს, მაგრამ მაგარი ის არის რომ ვაი თუ მეც ლანძღვის საღერღელი ამეშალოს და ვაი მაშინ ბრალი აზრისა; ასე მუდამ, -- ჩვენ ერთმანეთის ლანძღვას მოვუნდებით და აზრი დაგვავიწყდება, -- ის, რაც უფრო საჭიროა ჩვენთვის.

კიდეც აზრი?! ჰმ!

რა ჰქნას ადამიანმა? რა ვქნა, რომ ისევ აზრი არ ვახსენო. რადგან ძალაუნებურად ენაზე მადგება და უიმისოდ არც ერთი ფეხის გადგმაც არ გამომადგება?! დიალ, აზრი, აზრი, აზრი! მაგრამ რომელი აზრი?

ეჰ. თუმც ვერიდებით მის გამომჟღავნებას, მაგრამ ტყუილად! ვიტყვი, რაც იქნება--იქნება, დაე მლანძღონ, ისევ მოქალაქობრივ სიმამაცის გამოჩენა სჯობიან გაჩუმებას, მხოლოდ ვეცდები ისეთი აზრი ვახსენო, კლანჭი არსაიდან გამოედვას, ყველა პარტია მოვიმადლიერო, ყველამ, თუ გული-გულში დამემდღურება, აშკარად მაინც ვერ გაბედოს ჩემი გალანძღვა და შეურაცხყოფა. ეს გახლავავთ: აზრი ქვეყნის ხსენისა.

ნუთუ ეს არ კმარა, რომ ყველა პარტიამ ისე იწამოს და ამ აზრის ქვეშ მოუყაროს თავი თავს? ან იქნება აკლია ამ აზრს განმარტება? აკლიაო? დიალაც რომ აკლია და კიდეც აქ არის ძალის თავი დამარხული, კიდეც ამის გამო არის, რომ ერთმანეთს გაზეთები სწეწენ, ცხვირ-პირს აჭამენ: ქვეყნის ხსნა ერს ასე ესმის. მეორეს ასე. რადა? რისთვისაა ასე? ნუთუ ძალიან ძნელი გაგება უნდა აზრს ქვეყნის ხსენისა?... არა, ბევრს კარგადაც ესმის, კარგადაც გრძნობს. მაგრამ ძალად თვალებს და გონებას იბრმავებს, სჭირს პარტიული სიჯიუტე, რომელზედაც ჰებერტ სპენსერი ამბობს, რომ ეს სიჯიუტე დიდად აფერხებს ქვეყნის კეთილეთობასაო. სპენსერის ხსენება ან კი რა საჭიროა, სხვა რამდენი კონიერი კაცი ამბობს და ფიქრობს ამასვე. დიალ, გონიერი, ხოლო გონიერი ჩვენში... გონიერება ჩვენში... ჰმ!..

წყეულო სატანავ განვედი ჩემგან! ხომ გახსოვსთ, როდის უთხრა მაცხოვარმა ეს სიტყვები მაცდურს? გაიხსენეთ, მოიგონეთ ეს სურათი დიდი-მარხვისა და სთქვით მედგრად მტკიცედ!

წყეულო სატანავ. კვალად გეტყვი შენ, განვედი ჩემგან!!

ვიწერ ამ სიტყვებს და თანაც ვიმედოვნებ, რომ იქნება გასჭრას ჩემმა მოწოდებამ მეთქი. საწყალი მეფელეტონე!..

რა იმედი გაქვს, როგორ გულუბრყვილოდ მსჯელობ და არ კვირდები საქმეს, სინამდვილეს. სხვები შეიძლება დაითანხმო, მაგრამ იმათზე რაღა სიტყვა გეთქმის, ვინც ეროვნებას, ენას და ყოველ ეროვნულ ნასახებს უარყოფს? კიდეც იმედს არ ვკარგავ და ასე ვფიქრობ: ეს დროებითი სენი უნდა იყოს, გარდამავალი, როგორც ჟამი, ხორველა, ომიანობა, ავდარი, ზამთარი. ღმერთმა ქმნას, ისეთივე დროებითი გამოდგეს ამ ადამიანთა რწმება, როგორც ეს დალოცვილი დიდ-მარხვაა; მალე მახსნილდება, მალე აღდგომა მოვა და ყველანი ერთად შემოვძახებთ: ქრისტე აღსდგა მკვდრებით, სიკვდილითა სიკვდილისა დამთრგუნველი.

ადრე ნუ ჰკარგავთ იმედსა,

მალეც ნუ დასწვრილმანდებით;

ქედს ნუ მოიხრით მონურად,

მალევე ნუ დაიჩაგრებით.
აღსდგება ქრისტე, აღსდგება,
დიდის ტანჯვისა მნახველი,
იმასთან ერთად აღსდგება
ქრისტეს მოსავთა სახელი.
ვინც ქრისტეს დაემოწაფა,
თავი შეაკლა რწმენასა,
ნეტარხსნება ვაჟკაცებს,
გმირების აღმაფრენასა.
ქრისტე აღსდგაო, დასძახებს
მთა-ბარად ნაზი ბულბული,
გაგვინათლდება აღდგომით
ყველას დამწვარი სულგული
აღსდგება ქრისტე ნუ სტირით,
შემოიკრიბეთ მხნეობა!
რად მალე გული გაგიტყდათ
და დაგიმჩატდათ ზნეობა?
დაგვატკბობს ერთხელ ჩვენაცი
თავისუფლების დღეობა
სისხლს -- გულით ნადენს, ცრემლს -- თვალით
შესცვლის ლხინი და ღრეობა!..

(1906 წ.)

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

ქალაქ თბილისის N181 საჯარო სკოლის მოსაწავლემ, **დავით ედიშერაშვილმა.**